

Otázka: Stát - vznik, formy a znaky

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Pavla

Dějiny

- antické politické myšlení považováno za základ evropského myšlení doby celku - model řeckého městského státu (polis)
- první antičtí myslitelé reagují na vznik a problémy polis, která byla založena na aktivní politické účasti svobodné části městského obyvatelstva
- Platon - spis Ústava - pokusil se systematicky vyložit politickou teorii, vize - oddělení jednotlivých společenských tříd - vládcí, strážci a pracující (vládci a strážci nemohou mít majetek, každému se mělo dostat podle jeho potřeb - Platonský komunismus)
- Aristoteles - odmítl projekt ideálního státu, žák Platona, a protože ho pozoroval byl zároveň jeho největším kritikem. Chtěl stát na základě ústavy a zákonech. Podle Aristotela je nejlepší státní uspořádání, ve kterém se rozhoduje v zájmu celku.
- Augustinus Aurelius - O boží obci - církevní moc považoval za nadřazenou moci světské.
- Tomáš Akvinský - Aristotelův racionální pohled na svět dal do souladu s křesťanstvím.
- Niccolò Machiavelli (zakladatel politologie) - Vladař - ospravedlnění moci a vztahu mezi úspěšnou politikou a křesťanskou morálkou - politika nemá zatěžovat morálku. Účel

světí prostředky.

- Thomas Hobbes – smluvní koncepce státu
- John Locke – státní moc rozdělil na zákonodárnou, výkonnou a federativní.
- Charles de Montesquieu – Duch zákonů. Doplnil rozdělení státní moci – zákonodárná, výkonná a soudní složka.
- Jean Jacques Rousseau – O společenské smlouvě. Demokracii definuje jako přímou účast lidu na zákonodárné a výkonné moci. Kritika soukromého vlastnictví.
- Immanuel Kant – mravní zákon považoval za nezbytný
- Karl Marx – budování beztřídní společnosti prostřednictvím proletariátu
- Max Weber – protiklad k marxismu, byrokracie

STÁT

- forma politické organizace lidské společnosti
- sdružuje obyvatele určitého území v právní celek
- státní moc je nezávislá
- suverenita a svrchovanost státu
- vnitřní a vnější záležitosti si každý stát řeší sám

ZNAKY STÁTU

- organizace státu – soustava státních orgánů tvořící státní aparát
- právo – prostředek pro stanovení obecně závazných politických, hospodářských a kulturních úkolů. Stanovení pravidel chování lidí, které jsou v souladu s těmito zájmy.
- území a obyvatelstvo
- státní suverenita

FUNKCE STÁTU

A) vnitřní funkce

- bezpečnostní
- právní
- ekonomická – podmínky pro chod ekonomiky a jejich garance
- sociální – zajištění občanů ve stáří a nemoci
- kulturní – péče o kulturní dědictví

B) vnější fce

- diplomacie
- regulace zahraničního obchodu
- obrana území před příp. napadením a udržení mezinárodní bezpečnosti

TEORIE VZNIKU STÁTU

- teorie smluvní (konsenzuální) – stát vznikl smlouvou mezi lidmi, každý občan se zřekl části své suverenity ve prospěch celku
- teorie náboženská – vychází z božského původu státu (odráží v sobě boží dokonalost)
- teorie patriarchální – stát vznikl postupným rozšiřováním rodiny
- teorie mocenská – stát chápe jako vládu silnějšího nad slabšími
- teorie etická – stát chápe jako mravní nutnost

NÁROD

- společenství a sounáležitost občanů – lidí se společnou národností
- lidé se hlásí ke stejným tradicím a zájmům
- národnost – etnická jednotka

NÁRODNÍ STÁT

- útvar vytvořený jako politická organizace jedním národem
- Dánsko, Norsko
- národní příslušnost

STÁTNÍ OBČANSTVÍ

- plnoprávné členství jedince v daném státním útvaru na území státu
 - demokratický stát - rovnost občanů
- garance vzájemných práva povinností mezi státem a občanem
- stát poskytuje občanovi ochranu uvnitř i vně území (mezinár. smlouvy)
- nabytí státního občanství ČR: narození, osvojení, určení otcovství, nalezení na našem území, prohlášením (při rozdělení Československa), udělení (trvalý pobyt min. 5 let)
 - pozbytí státního občanství ČR: prohlášení (člověk žijící v cizině), nabytí cizího stát. občanství (člověk, který se na vlastní žádost stal cizím státním občanem), úmrtí

FORMA VLÁDY

(v nedemokratických státech)

- aristokracie - šlechta
- plutokracie
- oligarchie
- monokracie

TYPY STÁTU = druhy státního zřízení

1. monarchie - dědičná, doživotní vláda panovníka

- absolutní - panovník má veškerou výkonnou, zákonodárnou a soudní moc
- konstituční - panovníka omezuje parlament (ústava)

2. republika - neexistuje dědičný panovnický úřad, představitelé jsou voleni na základě ústav

- parlamentní - vedoucí postavení parlamentu složeného z poslanců více stran (kancléřská - vedoucí role premiéra)
- prezidentská - v čele prezident plní úkoly moci výkonné

ÚZEMNÍ STRUKTURA STÁTU

- výkon státní moci ústředními a místními orgány v příslušných částech území, na které je stát rozdělen

1. UNITÁRNÍ - jednotný, s jedinou vládou, jedinými zákony a jediným občanstvím na celém území státu (ČR, Itálie, SR)

2. FEDERACE - vzniklý spojením více států, které se vzdaly části své suverenity ve prospěch celku. Společná zahraniční politika a měna. (USA, Švýcarsko)

3. KONFEDERACE - volné smluvní sdružení států, které spolupracují v některých oblastech (Commonwealth of Nations)

DĚLENÍ PODLE VÝKONU STÁTNÍ MOCI

1. CENTRALIZOVANÝ – jednotná a hierarchicky budovaná skladba státních orgánů, nadřízený orgán řídí podřízené. Koncentrace moci v jednom centru. (Francie)
2. DECENTRALIZOVANÝ – centrálním orgánům dává menší pravomoci. Je posílena samospráva. (Švýcarsko, Česká republika)

PRÁVNÍ STÁT

- vztah mezi občanem a státem je vymezen pomocí práva
- právní řád stanoví pravidla chování státních orgánů, aby jejich moc nebyla zneužita proti občanům
- stanovuje pravidla chování občanů ve státě
- prosazována vládou práva

HISTORIE ČESKÉ STÁTNOSTI

- 7. stol. Sámova říše, 9. stol. Velkomoravská říše, 10. stol. Přemyslovský stát, 14. stol. země Koruny české, 15. stol. Jiří z Poděbrad, 1526 – 1918 vláda Habsburků
- 28. 10. 1918 v Obecním domě vyhlášena samostatnost českého státu jako demokratické parlamentní republiky (30. 10. Martinská deklarace)
- 1918 – 1938 – období první republiky, prezidentem T.G.M. (zvolen 1918, 1920, 1927, 1934)
- 30. 9. 1938 – Mnichovská dohoda (VB, F, I, N)

- 1. 10. 1938 - 15. 3. 1939 - období druhé republiky
- od 16. 3. 1939 - Protektorát Čechy a Morava
- 21. 8. 1968 - vpád vojsk Varšavské smlouvy
- 17. 11. 1989 - sametová revoluce
- 1. 1. 1993 - vznik České republiky

STÁTNÍ SYMBOLY

- předměty stanovené ústavou jako své oficiální a nezaměnitelné označení
- úkol - reprezentace státu
- Velký státní znak, Malý státní znak, Státní barvy, Státní vlajka, Vlajka prezidenta republiky, Státní pečeť, Státní hymna

ÚSTAVA

- právní akt nejvyšší právní síly
- upravuje principy státu
- organizace veřejné moci
- územní samospráva
- základní práva a svobody občanů

Dělení

- psaná - uzákoněný dokument (ČR, USA)
- nepsaná - na základě zvyku (VB)

- flexibilní - k její změně stačí běžný způsob hlasování
- rigidní - ke změně je potřeba souhlas vyššího počtu hlasujících

- princip oddělení moci - rozdělení do 3 složek (zákonodárná, výkonná a soudní moc)
 - princip brzd a rovnovah - jednotlivé složky se navzájem vyvažují a omezují

ÚSTAVA ČR

- 1918, 1948, 1960, 1993
- účinnost 1. 1. 1993 (preambule, 8 hlav, 113 článků)